

Lucas Moodysson: Isän aika | Maailmankirjat

Vihata ja rakastaa, paeta ja etsiä

RIITTA VAISMAA

Jos romaanista *Isän aika* etsii Lukas Moodyssonin elokuvien piirteitä, voi varautua petty-mykseen. Romaanissa ei ole *Fucking Åmål*in liikuttavaa herttaisuutta, elokuvan *Kimpassa* leppoisaa nostalgiaa, *Lilja 4-everin* rankkaa tarinaa tai *Mammutin* sanomaa. *Isän aika* on vaikeasti avautuvaa tajunnanvirtaa, jossa päähenkilö ja pääasiallinen kertoja Lucas, nelikymppinen ruotsalaismies, piehtaroi ahdistuneena itsensä ympärillä. *Lilja 4-everin* maiseimat tosin häivähtävät pari kertaa, ja lapsiprostituutio on eräs romaanin monista kertojaa piinaavista teemoista.

Kertojan lapsuus ja vanhempien tuolloinen elämä viittaa samantapaiseen elämänmuotoon kuin nähtiin elokuvassa *Kimpassa*. Siihen seesteinen aika Lucaksen elämässä sitten päättyikin. Vanhemmat erosivat, isä alkoholisoitui ja sulki pojalta kotinsa. Isän ajan sysää liikkeelle isän kuolema. Lucas yrittää kirjoittaa elokuvakäsikirjoitusta, sittemmin myös useita kirjoja milloin mistäkin mieltä kiihdyttävästä aiheesta. Mikään ei ota onnistuakseen, ja syy on aina isän.

Lucas vihaa isäänsä, loppupuolella sekä vihaa että rakastaa. Hän etsii isäänsä ja pakenee tätä. Elämän kipupisteitä pyritään selvittämään traditiotietoisesti matkalla, joskin Lucaksen liikkuminen on lähes pakonomaista pakenemista. Isästä eroon Lucas pyrkii hyvin konkreettisesti: hän tuhlaa matkoihinsa isän asunnon myynnistä saamansa rahat.

Isä oli matemaatikko, joka tutki nollan olemusta. Hänen hypoteesinsa oli, ettei nollaa ole olemassa vaan kaikesta jää jotakin jäljelle. Lucas ei ymmärrä isän jälkeensä jättämistä papereista mitään. Yliopiston matematiikan laitokselta löytyy pojan yllätykseksi ymmärrystä isän tutkimuksille ja jopa elämälle. Laitos saa pojasta riesan, joka soittaa maanisesti paperit hakeneen tutkijan perään. Toinenkin isän etsinnän paikka saa Lucaksen vaivoikseen, kun isän ruumiinavauksen tehnyt patologi saa neuroottisia soittoja soittojen perään.

Isän kuolema saa Lucaksen etsimään tietoja kuolemasta ja kuolemista. Hän selaa maanisesti netin kuolemaan liittyviä sivustoja ja niiden usein makaabereja sisältöjä. Kesken jäävän elokuvakäsikirjoituksen aiheena on kuollut Marilyn Monroe. Alkuperäisteoksen nimen *Döden & co.* olisi saanut jättää suomentamatta tai kääntää sanasta sanaan.

Isän aika on äärimmäisen sirpaleinen, jopa siihen mittaan, että lukeminen on hankalaa. Ratkaisu kyllä kuvaa onnistuneesti nettiäikää, ja Lucaksen elämän sisällöt ovatkin suuressa määrin virtuaalisia. Shakkia pelataan tiuhaan. Vastustajat ovat virtuaalisia, kun isää ei vastapelaajaksi enää ole. Vain nimimerkkeinä olemassa olevat vastapelaajat korostavat oivaltavasti päähenkilön suunnatonta yksinäisyyttä. Virtuaalihenkilöitä on monia muitakin – paremminkin: muita ei juuri ole.

Lucaksella on ollut yksi rakastettu. *Isän ajassa* on paljon puhetta, joka on suunnattu menetykselle M:lle. Menetys linkittyy sarjaan päähenkilön epäonnistumisia. Lucas kertoo kertaa kertaasta päästyään sitä, miten hän omaa tyhmyyttään on joutunut eroon rakastetustaan. M:n voi tulkita olevan myös mielikuvituksen tuotetta tai virtuaalinen kuten M:n kuviteltu espanjalainen olinpaikkakin. Loppupuolella M. saa tosin puheenvuoron, mutta se ei tunnu sopivan kokonaisuuteen vaan korostaa lopun ristiriitaista positiivisuutta.

Lucaksen mielenterveys ja todellisuudentaju ovat pahasti horjantaneet. Kun vielä henkilöt, erityisesti isä kuolemansa jälkeen, saavat outoja olomuotoja, jalat ovat tukevasti ilmassa. Yliluonnollisuuteen liittyvät myös puhe Jumalalle ja Äiti Teresalle. Jumala ei esiinny Moodyssonin teoksissa ensimmäistä kertaa. Hänen elokuvissaan on uskonnollisia sävyjä, ja hän itse sanoo *Suomen Kuvalehden* haastattelussa (17.4.2009), että ne kaikki ovat keskustelua Jumalan kanssa.

Isän ajan lopun auvoisuus tuntuu naiivilta eikä oikein istu kokonaisuuteen. Isä saa uusissa olomuodoissaan vihdoinkin isän roolin poikansa opastajana ja eräänlaisena suojelijana. Rakastettu M. pannaan samantapaiseen osaan puhumaan sekavalle päähenkilölle järkeä. Moodysson pyrkii myös elokuvissaan onnelliseen loppuun. Hän sanoo em. haastattelussa, että onnellinen loppu on valonpilkahdus pimeimmällä hetkellä. __

Isän ajassa on myös aforistisia runoja, joiden merkitys aukeaa vaikeasti. Kaipa niillä alleviivataan lopun valonpilkahduksia. Moodysson (1969) on elokuvaohjaaja, käsikirjoittaja ja kirjailija, joka debytoi runokokoelmalla 17-vuotiaana. Moodyssonin kirjalliseen tuotantoon kuuluu kuusi runokokoelmaa ja kaksi romaania. Suomeksi on aiemmin ilmestynyt proosarunokokoelma *Mitä minä täällä teen?* (Like 2003).

Lukas Moodysson: *Isän aika* (Döden & Co.). Suom. Jonna Joskitt. Like 2011. 299 s.